

PADUCH (15) *sb m*

a *jasne*.

sg *N* paduch (5). ◇ *G* paducha (2). ◇ *D* paduchowi (1). ◇ *A* paduch (1). ◇ *I* paduch(e)m (2). ◇ *V* paduchu (3). ◇ *pl*[*N* paduchowie.] ◇ *A* paduchy (1). ◇ [*I* paduchy.]

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w..

1. *Nędzny, zły, godny pogardy człowiek (wyraz obelżywy)* (13) : *BartBydg* 146b; *RejKup* t4v; *RejFig* Bb; *ZLego* ługę málárze/ ták figurowáli/ Pyfk świni/ Wilcze vfzy/ do łbá mu przydáli [...]. *Wízytkoby żárł by świniá/ Wilczym łłucha vchem/ Bo pewnie nic nie spráwifz/ z omylnym páduchem. RejZwierz* 118, 120; *Terrae onus sine telluris onus, [...]* *Páduch/ niczemny człowiek/ któremu szkodá ziemie ná którey łtoyi. Mącz* 451b; (*nagł*) *Mierność do Obzárftwá. (-)* *Coż wždy czynifz żoltobrzuchu? Márnie ożárły páduchu RejZwierc* 231v, 221v; [*Wždy ty niełfczefny páduchu włlytko myłlifz o tym brzuchu KorczRozm* A3v, C2v; *BiałPos* 82 (*Linde*)].

W charakterystycznych połączeniach: leniwy paduch, omylny, ożarły, zuchwały.

Wyrażenie: »zły paduch« (1): *Nuż gdy łie nieprzyiaciel iáki trefi s łtrony/ Iż będzie trzeba iákicy niemáley obrony/ [...] To iuż dzyálá zátaczay/ to iuż łzykuy huffy/ Iedźmyłz w imiono Boże ná ty złe páduchy. RejWiz* 69.

Przen (1) : *Stały tho rycerz czo tego páduchá/ Nie może zwalczyć łmierdzącego brzuchá. RejZwierc* 218.

a. *O diable ujmowanym osobowo* (2) : *A patrs onego paducha Iakoć tu naklada vcha. Dyabel/ czo hayn vkaczie łziedzy/ Smieiac łię znaléy łpowiedzy. RejKup* h7v, z6v.

b. *Coll.* (1) : *Abyłcie dawłzy odpor temu páduchowi/ Zágrozdili przechody tu Tátárynowi. PaprPan* Bv.

2. *Padaczka, epilepsja* (2) : *Pánie zmiłuy łię nád łynem moim/ iż lunátyk iest/ y ciężko ćierpi/ bo pada częłto do ogniá y częłto do wody. (marg) Wł. miełáciuie/ To iest co miełiac páduch mu bywa. (-)* *BudNT Matth* 17/15.

Szereg: »kaduk abo paduch« (1): *Pánie zmiłuy łię nád łynem moim: ábowiemći lunátykiem iest (marg) miełącnikiem to iest, kádúk, ábo páduch miewa. (-)* *WujNT Matth* 17/15.

Synonimy: 2. »boża kaźń«, »choroba świętego Walentego«, »niemoc świętego Walentego« *epilensyja, kaduk, padaczka, »padająca niemoc«, »rzucająca niemoc«, rzucawka, »wielka niemoc«.*

LWil